

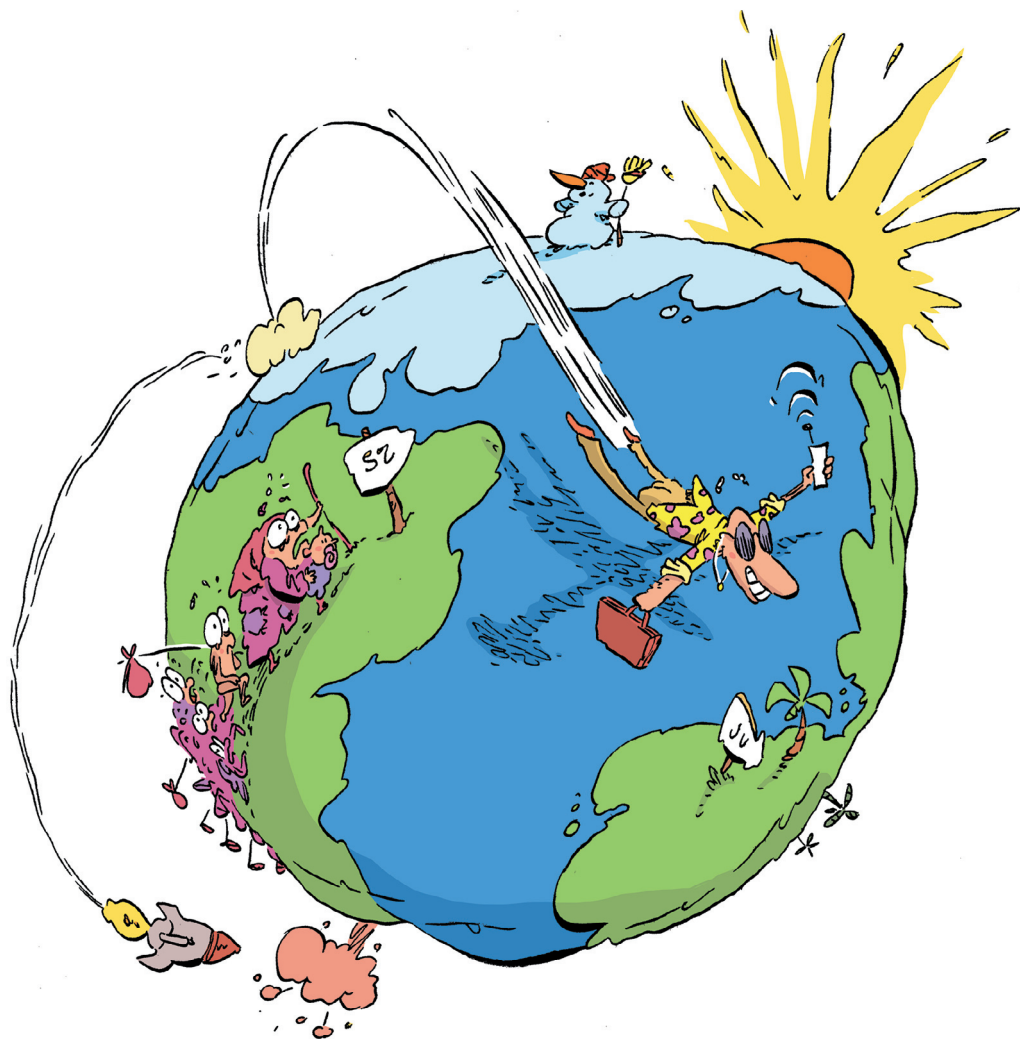
KAZALO

6	Uvodoma
12	Kaj je kaj v migracijah
32	Zakaj se ljudje selijo ali kako razumeti migracije
50	Migracije včeraj in danes
76	Migracije med miti in resničnostjo
86	Ranljive skupine migrantov
94	Slovenija in migracije
112	Integracija migrantov in večkulturnost družb
120	Prihodnost migracij
126	Priporočeno branje
127	Stvarno in imensko kazalo
131	Viri fotografij in zgodb

UVODOMA

Danes se lahko v relativno kratkem času in z le nekaj sredstvi prestavimo z ene na drugo stran našega planeta. Zaradi novih tehnologij in transporta smo ljudje bolj povezani in bolj mobilni kot kdaj koli prej. Skoraj vsakdo ima danes »elektronskega znanca« na drugem koncu sveta, marsikdo pa celo sorodnika ali prijatelja. A prav te povezave in mešanje svetovnega prebivalstva kot njihova posledica predstavljajo sodobnim družbam svojevrsten izziv.

Po mnenju sodobnih sociologov živimo v dobi migracij. Toda migracije ali selitve prebivalstva niso nekaj novega, niso nekaj, kar bi bilo značilno samo za naš čas. Brez migracij danes naš planet ne bi bil v celoti poseljen. Migracije so vedno sooblikovale človeško družbo; so tako stare, kot je staro človeštvo, zato imajo dolgo in pestro zgodovino. Homo migrans, kot ga je poimenoval nemški zgodovinar Claus Bade, je toliko star kot homo sapiens. Selili so se že prvi ljudje v prazgodovini, selili so se Goti v 3. stoletju in Slovani v 6. stoletju, Evropejci so se množično selili čez Atlantik vse do začetka 20. stoletja in danes se selijo sodobni ljudje. Migranti so vseh starosti, spolov, vseh veroizpovedi in etničnih pripadnosti. Znotraj držav se selijo v druga mesta, selijo se s podeželja v mesta ali obratno, mednarodno pa tudi čez mejo. Tudi ti se boš morda kdaj preselil_a iz svoje države kam drugam, zaradi študija, v iskanju nove zaposlitve ali v želji po boljših delovnih pogojih, zaradi ljubezni ali ker doma nisi našel_la razumevanja za svoje individualne potrebe.

A vendarle obstajajo razlike med preteklimi in današnjimi oblikami migracij. Za sodobne migracije je značilno, da so po obsegu, hitrosti in intenzivnosti neprimerljive s preteklostjo. Že samo število migrantov se je na primer samo v zadnjih sedemnajstih letih povečalo za skoraj 49 odstotkov. Po podatkih Organizacije združenih narodov (OZN) je bilo v letu 2017 258 milijonov mednarodnih migrantov. Številka je vsaj na prvi pogled visoka, a vendar je to »samo« 3,4 odstotka svetovnega prebivalstva. Ne glede na to imajo migracije zelo pomembne lokalne, nacionalne in svetovne (globalne) razsežnosti.

V sodobnem času je selitev bistveno lažja kot nekoč, predvsem zaradi tehnološko in gospodarsko izredno povezanega sveta. Dimenzije in razumevanje migracij so podobne, a vendar kompleksnejše kot v preteklosti. Številnejši so tako pozitivni kot tudi negativni učinki in odzivi, ki jih migracije imajo v sodobnih družbah.

Stephanie živi v Avstraliji in je uspešna slikarka. A prihod v »deželo tam spodaj« ni bil preprost. Stara je bila 19 let. To je njena zgodba:

»Starši so se odločili za izselitev, še preden sem končala šolanje. Moj oče je že kakšnih 7 ali 8 let živel v Nemčiji in moja mama ni bila srečna, saj je hotela, da živita z očetom skupaj in zaslužita za udobno življenje. Odločila sta se, da se preselimo v Avstralijo, saj sta bili tam že mamini sestre. [...] Jaz sem bila v Ljubljani in sem želela zaključiti šolanje, zato so v Avstralijo odšli le starši in moj mlajši brat ...

Že nekaj časa sem živela samostojno, nato pa se je moja mama vrnila iz Avstralije z dvema povratnima vozovnicama in rekla: 'Zraven greš.' Morala sem zapustiti Ljubljano in svoje prijatelje. To je bila velika prelomnica v mojem življenju. V resnici si nisem želela oditi, vendar sem čutila, da moram, iz spoštovanja do staršev. Nikomur nisem hotela povedati, da odhajam, in veliko prijateljev sem razočarala, ker se nisem poslovila. Ker so mi propadli načrti za študij, sem bila zelo razočarana, a sem se odločila, da dam Avstraliji priložnost.«

Kaj sploh so migracije? Kako opredelimo migrante?

Migracije so najpogosteje opredeljene kot gibanje ljudi v fizičnem in družbenem prostoru. Vključujejo **emigracijo**, to je izselitev iz določenega okolja, in **imigracijo**, to je vselitev ali priselitev v drugo okolje, ter druge z migracijami povezane procese: integracijo, asimilacijo, večkulturnost ... Včasih je bil migrant tisti, ki se je poročil v drugo vas, danes z migracijo označujemo predvsem prečkanje državne meje, ko se oseba drugje naseli vsaj za nekaj časa. Migracije so določene prostorsko in časovno. Tako ločimo glede na prostor notranje in mednarodne migracije, glede na čas pa kratkotrajne ali začasne, dolgotrajne oziroma stalne ali permanentne migracije. Ker so migracije dinamičen proces, med navedenimi tipi migracij ni ločnice. Tipi so namreč medsebojno prehodni, kar pomeni, da se začasne migracije lahko spremenijo v stalne, dolgotrajna odsotnost pa se lahko skrajša, torej se spremeni v kratkotrajno oziroma začasno migracijo ali pa ljudje ponovno migrirajo. Migracije so zato tesno povezane z mobilnostjo. Nič čudnega torej ni, da je težko odgovoriti na vprašanje, kako dolgo mora človek ostati zunaj kraja svojega siceršnjega bivanja, da postane migrant. Je eno leto dovolj, da postaneš migrant? So tudi študenti migranti? Formalno-pravna definicija, kdo je mednarodni migrant, ne obstaja, po interpretaciji Združenih narodov pa je mednarodni migrant tista oseba, ki spremeni državo prebivanja ne glede na razlog za selitev ali pravni status. Večina strokovnjakov zato opredeljuje trajanje kratkotrajnih ali začasnih migracij od 3 in do 12 mesecev, eno leto oziroma več kot eno leto trajajoča sprememba države prebivanja pa je označena kot dolgotrajna ali permanentna migracija. Za sodobne migracije so tako značilne izredna dinamika, nepredvidljivost, različnost oblik in tipov ter fleksibilnost.

Migracije pa niso izoliran družbeni proces, ampak so vsakokratni premiki posameznikov ali skupin povezani in celo odvisni od širših družbeno-

gospodarskih sprememb in pojavov, v prvi vrsti globalizacije. Vzroki za migracijo so tako lahko ekonomski, demografski in politični, migracije lahko spodbudijo vojaški spopadi ali okoljske spremembe, ljudje pa se selijo tudi iz povsem osebnih ali družinskih razlogov. Posamezniki se lahko pogosto zaradi spleta zunanjih okoliščin in posebnosti migracijskih poti znajdejo neprostovoljno daleč stran od doma.

Zgodba anonimnega pripovedovalca, ki danes živi v Mariboru:

»Sem iz Bosne, Sarajeva. Z družino smo zapustili državo, ker je tam takrat bila vojna. Iz mesta smo odšli z zadnjim organiziranim konvojem, ko so še dovolili, da ljudje zapustijo mesto. Na poti smo bili en dan talci, kar je bila za mamu precej travmatična izkušnja. Sam sem bil takrat star 7 let in sem na vse gledal z neke otroške perspektive kot na igro. Nato smo potovali po zelo dolgi, mučni poti okrog Hrvaške do Slovenije. Šele ko sem videl hiše ob industrijski coni v Mariboru, sem se zavedel, da sem v Sloveniji. Vsi smo mislili, da bo vojna trajala le kratek čas, le nekaj mesecev, zato smo nameravali za dva meseca iti v Slovenijo, nato na morje in potem nazaj v Sarajevo. Ob odhodu iz države smo za seboj pustili celotno družino, saj smo bili edini, ki smo šli. Ko smo prišli v Slovenijo, smo nekaj časa preživeli v zbirnem centru, kamor smo pribežali večinoma vsi iz Bosne. [...] V Sarajevu smo živeli v hiši, zato je bil prihod v zbirni center dokaj velik šok. V sobah so bile samo postelje in v vsaki sobi je bilo osem ljudi. Naša družina je imela kar srečo, saj sta starša zobozdravnika in sta hitro dobila službo ter državljanstvo. Lahko smo se preselili v stanovanje v Mariboru. Ne vem, kako bi bilo drugače ...«

Migracije so dejstvo, ključno je le, kako posamezne države oblikujejo in izvajajo migracijsko politiko in kakšen odnos imajo družbe do migrantov. Ali bo za našo skupno prihodnost značilna odprta in svetovljanska družba ali nenapredna, neenaka in razločevalna družba? Migracijska politika in dojemanje migracij sta zelo pomembni za odnos med migranti in večinsko družbo. Ključnega pomena je tudi védenje o migracijah, o njihovem zgodovinskem poteku in razvoju, o vzrokih in posledicah. Priseljevanje je lahko dojeno kot pozitivno za napredno družbo, saj so priseljenci ustvarjalni posamezniki, ki prispevajo h gospodarskemu in družbenemu razvoju novega okolja, ki jih zato ne dojema kot grožnje. V takih okoljih ne iščejo razlik med migranti in begunci in – kar je najpomembnejše – lokalne skupnosti jih sprejmejo medse, kar ima pozitivne psihične učinke tako na priseljence kot na ostale ljudi. Na drugi strani pa imajo kljub že tako omejujoči migracijski politiki in strogo nadzorovanim mejam poimenovanja »imigrant« in »begunec«, še bolj pa »iskalec azila« v prenekateri družbi negativen pomen. Zaradi pomanjkanja zgodovinskih izkušenj, strahu

pred »Drugim«, pred zunanjim, pred neznanim ali zaradi predsodkov so »prišleki« v nekaterih družbah sprejeti zadržano, odklonilno, tudi sovražno. Prevladuje mnenje, da bi morali mednarodne migracije omejiti, srečujemo se s škodljivimi in za celotno družbo nevarnimi posledicami naraščajočega nacionalizma in ksenofobije. V »obrambo« države vlade gradijo nove zidove, kot na primer na meji med ZDA in Mehiko, ali postavljajo panelne ograje, ki fizično spreminjajo demokratično Evropsko unijo v trdnjavo. Takšni ukrepi med drugim močno vplivajo na odločitve posameznika in sooblikujejo prihodnje migracijske tokove.

Ograja na ameriško-mehiški meji pri San Diegu

Habib je iz Afganistana in je v Slovenijo prišel kot begunec. To je njegova zgodba: »Moje življenje je bilo ogroženo, zato sem moral pri 14 letih in osmih mesecih zapustiti Iran ... Ko smo iz Afganistana zbežali v Iran, sem bil čisto majhen. Tam smo živeli deset let, a v Iranu zakonodaja določa, da te, ko dopolniš 15 let, pošljejo nazaj v izvorno državo. Jaz se nisem mogel vrniti, v Iranu pa nisem mogel ostati. Očeta nimam, mama mi je rekla, da moram iti, sicer me bodo vrnili. Če bi se vrnil v Afganistan, bi me ubili. Nisem se odločal, v katero državo grem, hotel sem le mirno živeti ...«

»Jeseni bom začel s šolo in grem naprej,« prepričuje bolj sebe kot mene [novinarko] ... Vse, česar si želi Habib, "je mirno, normalno življenje", ki bi ga rad živel v Sloveniji. A tudi tu je težko. Ko išče delo in se predstavi, je odziv delodajalca na drugi strani telefonske slušalke najpogosteje negativen. Ko nekateri prijatelji in znanci izvedo, da je begunec iz Afganistana, se od njega oddaljijo, "saj mislijo, da so vsi iz Afganistana teroristi, begunci pa nevarni". A takšni so nekateri, ne vsi, poudarja Habib, ki upa, da bo lahko ostal v Sloveniji in ... živel.

Gospodarske, politične, kulturne in v zadnjem času vse bolj tudi okoljske posledice migracij, integracija migrantov v novo okolje, asimilacija, ki so ji migranti podvrženi, človekove pravice, so samo nekateri izzivi, ki jih migracije postavljajo pred sodobne družbe. Da bi razumeli sodobne migracijske trende in z migracijami povezane pojave, je pomembno poznati zgodovino migracij. Zato bodo poglavja tega Pojmovnika prežeta ne samo s sodobnimi pregledi in prikazi stanja na področju migracij in tudi nekaj statistikami, ampak tudi z zgodovinskimi podatki. Pogledali bomo tudi v ozadje vzrokov in posledic migracij, se poglobili v vpliv migracij na sodobne družbe in osvetlili nekaj največjih sprememb, ki so jih v kulturi, umetnosti in znanosti sprožile migracije. A ker so migracije tako raznovrstne in je z njimi povezanih veliko drugih pojavov, vseh pojmov v tej knjigi nisem mogla zajeti. Za vse radovedne in vedoželjne je zato na koncu dodan seznam priporočene literature in lahko v njej poiščete, kar morda tukaj manjka.

Tudi na ozemlju današnje Slovenije je bilo v preteklosti in je še danes veliko selitev. Legenda pravi, da ima vsak Slovenec vsaj enega sorodnika ali znanca, ki je izseljenec. S slovenskega ozemlja so se ljudje nekdaj pretežno izseljevali, nato je postalo privlačno za večje število priseljencev, danes se spet več ljudi izseljuje, hkrati pa prihaja k nam živeti vedno več posameznikov iz drugih držav zaradi študija, dela, ljubezni.

Današnje družbe so načeloma večkulturne, etnično in religijsko heterogene, saj se ljudje (neovirano) selijo in naseljujejo v drugih okoljih, regijah in državah. Svet je zaradi medijev in tehnološkega napredka postal prava »globalna vas«, kot je že pred več kot pol stoletja ugotavljal kanadski sociolog in medijski teoretik Marshal McLuhan. Človeški svet je seveda tudi politično in gospodarsko vse bolj povezan, kar posredno vpliva na migracijsko dogajanje. Prav zato je večji del tega Pojmovnika osredotočen na migracije kot globalni pojav in ne kot nacionalno posebnost. V poglavju o migracijah na ozemlju današnje Slovenije pa si bomo podrobneje »ogledali« specifičnost teh selitev, ki so bile hkrati vedno vpete v širše politično, gospodarsko in družbeno dogajanje.

Poglejte torej na naslednje strani in poiščite odgovore na vprašanja, kdo se seli, od kod, kam, kdaj, kako in zakaj, a tudi koga se »bojimo« v Sloveniji in kakšne so naše zgodovinske izkušnje z migracijami.